

בס"ד
פר' תזריע
גיליון רמ"ב
שנה ה'
ניסן תשפ"ד

בדרך אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

דברים מתורת רביה"ק בדבר שאלה מענינת שהתעוררה בעקבות מעשה ליצנותא משונאי התורה

בחולין (ק"י ב') דמי שברך על נט"י, ונמלך מלאכול אין כאן ברכה לבטלה כי בשעה שברך סבור היה לאכול.

ידוע שרשכבה"ג מרן פוסק הדור הגר"י"ש אלישיב זצוק"ל היה מגיב בענוותנותו כשברכו עליו ברכה זו שזה ברכה לבטלה ויש לומר ברוך שם, והיה אומר, הניחא שחלק מחכמתו... אבל ליראיו? [א.ה. בכל זאת כאשר ראה תלמידים שמברכים עליו ע"פ פסק רבותיהם הגדולים ענה אמן] רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"י"ל שטינמן זצוק"ל אף שבענוותנותו היה תמה שמברכים עליו מ"מ לא נמנע מלענות אמן, וכן רבינו זצוק"ל היה עונה אמן, וזה ע"פ דברי החזו"א האמורים, וע"י בחזו"א (אה"ע"ז סי' ס"ג סכ"ג) לענין ברכה על קידושי טעות דכל שסבור היה לפי טעותו שעליו לברך אין כאן ברכה לבטלה.

ונשאל רבינו זצ"ל בסי' וישמע משה (סי' ס"ו בהערה) לענין מי שרואה החכם במסכים ושומע ששרים לו ימים לכבודו, אבל לרוב הדוחק אינו רואה פניו ממש האם יכול לברך ברוך שחלק, והשיב, דכמו שמצינו במג"א (סי' רכ"ד סק"ו) לענין ברכת שחלק מכבודו לב"י על מלכים, דאף סומא מברך, כמבואר בגמ' ברכות (נ"ח א') ברב ששת.

והוא מטעם שכתב החוות יאיר בהגהות מקור חיים על השו"ע (סי' רכ"ד) דמלשון הברכה ישחלק מכבודו נראה דהברכה הוא על יכבוד מלכות ואי"צ ראיית פני המלך רק סגי במה שנוכח במצב שניכר כבוד המלכות ואף ברואה פרשיו ומשרתיו סגי, וז"ל הא דמשמע בש"ס דאף סומא מברך מרב ששת י"ל מפני דשמע משמעות קול דנשא סוס דוהר ומרכבה מרקדה וחוצרות התרועה כתכסיסי מלכים ולכן אין ראייה לשאר ברכות דראיה נ"ל עכ"ל. וא"כ הכא נמי בברכת חכמי ישראל ישחלק מחכמתו אף אם לא ראה פני החכם סגי ששומע שמדבר בזה המעמד וניכר חכמת תורתו, דהוא כבוד מלכי רבנן.

אמנם בנידו"ד נראה דבין ברכת מלכים ובין ברכת חכמים א"א לברך, דזה המתחזה אינו לא חכם בחכמת התורה, רק ה"ז כרואה תחפושת פורים של מלך וחכם, וגרע משומע כבוד מלכים, וחכמת החכם, דכאן אי"ז רק הצגה מה יש לעשות כשיצא החכם מביתו, ואינם באים רק להטעות ונמצא טועה.

וכה"ג מביא רבינו מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א בספרו חשוקי חמד (ק"ט א') בשם מרן רבנו זצוק"ל לענין ברכת משנה הבריות על פיל וקוף דאם בטעות ברך על פוחלץ וסבר שזה קוף ופיל חי אין בזה ממש, ומביא מרבינו לגבי מחיר כלב דכלב מת אי"ז כלב רק נבילה.

וכמו כן בנידו"ד אין כאן שאלה על 'חכם' רק על 'טבח' שסבור בו שהוא חכם, ולא דמי לנידון החזו"א שעומד חכם לפניו והוא גדול הדור בדורו, רק דיש לדון כלפי שמיא שלא סגי בחכם שלנו רק בדורות הראשונים, ובזה אין כאן ברכה לבטלה לפי מה שסבורים בני הדור לפי ערכם דזה גדר חכם, וה"ז כנידון קידושי טעות דלפי ידיעתו עתה ה"ז קידושי אמת, אבל כשאין כלל חכם רק טעה בדיון וסבר שמברכים על תמונה וכיו"ב אי"ז נחשב עת הראוי לברך כלל וברכה שברך ה"ז ברכה לבטלה, ואם יראה אח"כ רה"י בצאתו יוכל לברך כדת וכהלכה. וע"ע בסי' תורתך שעשועי (עמודים צ"ה צ"ט) מש"כ בזה.

לדאבון לבנו בימים אלו מנסים הרשעים מבית ומחוץ לנסות להפריע ללומדי התורה בלימודם, וכבר קבלנו מרבתינו זצוק"ל כאשר היה מצב דומה הן מבחינת שונאי ישראל, והן מבחינת שונאי הדת שגם אז ניסו להפריע ללומדי התורה בשנת תשע"ב, וכתב רשכבה"ג מרנא אילת השחר זצוק"ל מכתב להתחזק ולהרבות בלימוד התורה ברציפות ובלא מפריעים, ובפרט בימים שיש בהם רפיון בלימוד התורה, והצטרף למכתב רשכבה"ג מרנא הדרך אמונה זצוק"ל שהוסיף כי זו הדרך היחידה לבטל הגזירה.

וכפי שקרא מנהיג הדור רשכבה"ג מרן הגר"ד לנדו שליט"א שבוע שעבר בכינוס ראשי הישיבות מכל העדות והחוגים: ואין לבני הישיבות להתערב ולדוש בזה כלל, תפקידם של בני הישיבות ואברכי הכוללים הוא כאמור, תורה ולימודה ורק תורה, כעת בבין הזמנים הקרב ובא, יש להתאמץ ולהתחזק בלימוד התורה בימים אלו יותר מכפי שרגילים תמיד בבין הזמנים, כי עת צרה היא ליעקב וממנה נושע.

חשבנו שא"כ אדרבא לאחר מעשה ליצנותא שעשו מאותם הצילני מיד אחי עשו - שונאי התורה, נרבה תורה מהליצנות שעשו לאותם רשעים, ונביא דברים מתורת רביה"ק זצוק"ל השייכים לשאלה מענינת שהתעוררה בעקבות זה. הדברים כדלהלן נכתבו ע"י הגאון רבי שמעון ויסברג שליט"א מרביני המכון, ומגדולי תלמידי רבינו:

מעשה שהיה בעש"ק פ' שמיני לסי' להבדיל בין הטמא ובין הטהור תשפ"ד, שהיה כינוס ראשי הישיבות בהוראת רשכבה"ג מרן גאון ישראל הגאון רבי דוב לנדו שליט"א לרגל המצב שראשי השלטון בא"י התנכלו לישיבות הקדושות, מבצרי התורה בא"י, ובאו רשעי ישראל, והמתינו על יד בית ראש הישיבה, ברצונם לבזות התורה בצעקות למען גיוס בני הישיבות, וכדי בזיון וקצף ר"ל, ותלמידי הישיבה, תלמידי חכימא דיהודאי, עשו להם תרגיל מבריק והוציאו מבית רה"י את טבח הישיבה כשהוא לבוש בגדי ראש ישיבה ומסובב בעדת מעריצים, ונכנס למכונית פאר שהמתינה עבורו, ומיד בצאתו סברו באמת שזה רה"י בכבודו ובעצמו, ופערו פיהם למול הטבח, ועזבו לאחמ"כ המקום, ונתפרסם הדבר, והיו רשעי ישראל ללעג וקלס בפי כל, וגמולם שב בראשם.

ושאלו מה הדין אם היה מגיע לשם אחד שלא זכה להתקרב כראוי לתורה וחכמיה, והוא אינו בקיא בדמות רה"י, וסבר לתומו שהיוצא כעת מבית מרן הוא מנהיג הדור, כפי שסברו אלו התועים, ופתח לברך ברכת הרואה חכמי ישראל: 'ברוך שחלק מחכמתו ליראיו' האם בדיעבד אין כאן ברכה לבטלה ויכולים לענות אחריו אמן, ואי"צ לומר בשכמל"ו, כי לפי טעותו סבור היה שזה הוא החכם.

וכבר נודע שרבינו זצוק"ל היה מביא מעשה רב ממרנא החזו"א זצוק"ל שמורינו רבי יעקב רוזנהיים ז"ל ברך עליו ברכת 'ברוך שחלק' וענה אחריו אמן, ואמר בענוותנותו דאמנם אני סבור שאין לברך, אבל כיון שזה המברך סובר שעליו לברך אין כאן ברכה לבטלה, והביא דברי הריטב"א

יד"ח אכילת מצה ע"י המן, וצ"ב דבפסחים (לי"ח ב') אי' דאין יוצאים ע"י מצה אלא בלחם הראוי לכל שבעת ימי הפסח וא"כ קשה איך יכולים היו בני"י לצאת ידי מצות מצה במן והא היה אסור להותיר הימנו למחרת ואכתי אינו ראוי לכל שבעת ימי הפסח, והשיבו דזה שאסור הלכתית להשאיר ממנו אין זה נחשב שאינו ראוי לכל שבעה, ע"ש.

ולכאוי' הא דהשיב בזה מו"ר זצוק"ל הוא לפום שיטתי דהאגרא דכלה דס"ל דיצאו יד"ח מצות מצה במן, אך מו"ר זצוק"ל גופי ס"ל דלא מהני לצאת בו יד"ח וכדאמר לך, ועיי' בספרנו ענפי משה בהלכות מאכלי עכו"ם (סימן י"ז) מאי דהארכנו בדברי האגרא דכלה הנ"ל, ואכמ"ל.

אמירת פסח מצה ומרור בליל הסדר

שאלתי למו"ר זצוק"ל במ"ש במתני' דפסחים (קט"ז א') דר"ג קאמר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור, אם הכוונה לאמירת המילים גרידא או דבעי נמי לפרשם.

והשיבני שצריך לפרש מה שאומר (ועיי' בספרנו ענפי משה בהלכות ועניני פסח (סימן רמ"א) מ"ש בזה, ע"ש).

ד' לשונות של גאולה על ד' כוסות יין

שאלתי למו"ר זצוק"ל מ"ט תיקנו ארבע לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי על ארבע כוסות יין, ואמר לי שזה משום שמחת יום טוב (ועיי' בספרנו ענפי משה בהל' ועניני פסח (סימן ר"כ) ע"ש).

הכרפס פוטר המרור בברכתו

שאלה. כשעובר שיעור עיכול איך הכרפס פוטר בברכתו את המרור. תשובה. כולה סעודה אריכתא כמש"כ התוס'.

איך אומרים הכהנים והלויים "עבדים היינו

שאלה: איך כהנים ולויים אומרים בהגדה של פסח "עבדים היינו" הרי כהנים לא נשתעבדו במצרים תשובה: עזרו לחבריהם.

היכר לקטניות

שאלה: אם אוכלים בפסח אוכלי קטניות, ומי שמקפיד לא לאכול קטניות אם יש לעשות היכר. תשובה: ראוי.

זימון עם אוכלי קטניות

שאלה: אם יושבים בפסח אוכלי קטניות ושאינם אוכלים קטניות אם יעשו זימון. תשובה: אם מקפידים מחמת חומרא אפשר.

ממתי מונים אכילת פרס

שאלה: ממתי מונים אכילת פרס באכילת מצה, האם משעת הכניסה לפה, או מהבליעה. תשובה: מהבליעה.

[לוקט מספרים: שמחת מרדכי. שר המישים. פתחי חיים. מועדי הגר"ח - הובא באדיבות מכוון גם אני אודך.]

איסור הספד הוא על המספיד וגם על השומעים

בהא דקיי"ל בס"י תכ"ט דאין מספידין בחדש ניסן, האם האיסור הוא רק על המספיד, וכל שטעה בדין והספיד אי"צ הציבור להתפזר ולבזות המת משו"ה, או שהוא איסור גם לשומעין, השיב רבינו זצ"ל, לכולם.

קלטת הספדים בניסן

שאלה: אם מותר לשמוע הספדים עם בכי, מתוך קלטת בחודש ניסן, כמש"כ השו"ע שאין מספידין בניסן. תשובה: אין ראוי.

כתיבת הספד בחודש ניסן

שאלה: אם מותר לכתוב הספד בחודש ניסן שאין מספידין בו או רק הספד ע"י דיבור. תשובה: אין ראוי.

לילך לקברים בחודש ניסן

שאלה: אם נכון המנהג שאין הולכים לבית הקברות בכל חודש ניסן. תשובה: יש נוהגין כן שהמתים אין נמצאים שם אז.

עוסק בשימור מצה

שאלה: העוסק בשמירת המצות אם יש לו פטור דעוסק במצוה פטור מהמצוה. תשובה: ג"ז מצוה.

תאומים שלא ידוע מי בכור

שאלה: תאומים שנולדו ואין ידוע מי נולד קודם, אם שניהם חייבים בתענית בכורות. תשובה: כן.

סיום בער"פ על משניות למיפטר מתענית בכורות

שאלתי למו"ר זצוק"ל אם אפשר לעשות סיום בערב פסח על מסכת משניות למיפטר מתענית בכורות ואמר לי "לא". ושאלתינו אם על ששה סדרים אפשר ואמר לי "לא", והוסיף ואמר כתוב שצריך לעשות על מסכת" (והיינו גמרא) (ועיי' בספרנו ענפי משה בהל' ועניני פסח (סימן ר"ח) ע"ש).

איחר את הסיום והגיע לבקשות שאחרי הסיום

שאלה: מי שצריך לצום בער"פ תענית בכורים, והגיע לשמוע סיום, ואיחר את הסיום והגיע לתפילות שאחרי הסיום, "והערב נא" וכו', האם סגי להפטר מהצום. תשובה: סגי.

קיום מצות מצה במן

שאלתי למו"ר זצוק"ל אם היה אפשר לקיים מצות מצה במן ותמה דהא זה לא חיטים. ושאלתינו למ"ד בגמרא יומא (דף ע"ה) דהמן היה נהפך למה שרצו בחפצא א"כ היה אפשר לקיים מצות מצה במן, ואמר לי "צריך דבר שיכול לבוא לידי חימוץ". ושאלתינו אם להך מ"ד לא יכל המן להגיע לידי חימוץ וא"ל דלא. והוסיף ואמר לי "הם קנו חיטים מתגרי גויים ועשו מצות". ועיי' בהגדש"פ ברכת נתנאל (עמוד רכ"ו) דשאל ממו"ר זצוק"ל דבספר אגרא דכלה כתב דבהשנים שהיו ישראל במדבר יצאו

ברכת מזל טוב להגרא"מ הכהן קפלן שליט"א מח"ס לשיח באמרתך ומרבני המכון, לרגל אירוסי ביתו עם הבה"ח מרדכי הופמן